

САНАА ОЛОХ

12+

2021 сыл
Кулун тутар
2 күнэ
оптуорунньук
№ 14
(11767)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [@sanaoloh](#)

оптуорунньук кулун тутар 2>сэрэдэ кулун тутар 3>чэппиэр кулун тутар 4>бээтинсэ кулун тутар 5>субуота кулун тутар 6>баскыһыанньа кулун тутар 7>бэнидиэнньик кулун тутар 8

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

ЧУРАПЧЫТЫН ДЬОНО-СЭРГЭТЭ ЧИЭСТЭЭТИЛЭР

Олунньу 25 күнүгэр ССРС Суруйааччыларын сойуунун чилиэнэ, СӨ Култууратын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ Тҕа хаһаайыстыбатын салаатыгар уонна А.Е. Кулаковскай аатынан судаарыстыбаннай бириэмийэлэрин лауреата, Чурапчы улуунун уонна Одьулуун нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина Василий Назарович Егоров - Тумарча "Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуодунай суруйааччыта" ааты ылбытынан, Чурапчытын дьоно-сэргэтэ чиэстээтилэр.

Үөрүүлээх чаас Василий Назарович уонна В.С. Яковлев - Далан оччотообу кэпсэтиилэригэр инсценировканы көрдөрүүлэригэр сабалланна. Манна Далан оччолорго эппит

"Суруйан истэргин, эн даҕаны аатын ааттаныа" диэн эппит тыллара бүгүһүн күнүгэ олоххо кириэн, Тумарча аата ааттанан, билиини ылан, норуодунай суруйааччы буолбутун бэлиэтиир. Салгыы төрөөбүт-үөскээбит Одьулуунун дьонун аатыттан оскуола үөрэнээччилэрэ эбэрдэлээн туран, Иван Попов-Байдам "Эн, Тумарча" хоһоонун аахтылар.

Чурапчы улуунун баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров Василий Назаровичы эбэрдэлээтилэр. Андрей Тимофеевич: "Тумарча айымньыларыгар дын олоххо баары ойуулуур: бырамыысыланнаска үлэ-хамнас хайдах барарын, тыа сиригэр ыһыллы-тобуллуу кэмигэр дьон-сэргэ хайдах олохтоон суруйбута уонна билигин суруйуулар ааҕааччы болҕомтотун тардар. Мин, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар үлэлээбит киһи буолан туран, Василий Назарович Мырылаба Даланнын бааһынай хаһаайыстыбаны тэринэн, оччолорго М. Горбачев Продовольственной бырагырааматыгар кыттан үлэлээбиттэрин санаан ааһыан уонна ону дьоруойдуу быһыынан ааҕабын. Чурапчылар 4 норуодунай суруйааччылаахпыт уонна дьоллоох дьоммут. Сэмэн Тумат уонна Тумарча күн-бүгүн улууспут сайдыытыгар көмө-тирэх буола сылдьалларыттан үөрэбит-астынабыт", - диэн эттэ. Киниэхэ үрдүк сценаттан "Оройуонун иннигэр үтүөлэрин иһин" 2-с истиэпэннээх түөскэ анныыллар бэлиэни, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бочуотунай грамотатын, убаһаны уонна 50 тыһ. солк. харчыны туттардылар.

Ытык киһибитин СӨ Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын салайааччыта Афанасий Владимиров, Дьокуускайга олорор "Чурапчы" түмсүү салайааччыта Иван Макаров, биир дойдутаагы Альбина Поисеева, Одьулуун нэһилиэгин баһылыга Людмила Ефремова, Соловьев нэһилиэгин баһылыга Мария Кронникова, Хатылы нэһилиэгин баһылыга Ульяна Атласова уо.д.а. эбэрдэлээтилэр.

Одьулууннар күндү киһилэригэр бэлэх быһыытынан онорбут сана аудио-кинигэлэрин туһунан Одьулууннаагы модельнай библиотэтикэ сэбиэдиссэйэ Таисия Григорьева кэпсэттэ. Бу киингэ Василий Назарович оҕо сааһыттан саҕалаан, хас да түһүмэхтэн турар, киингэни 7-8 чаас курдук истиэххэ сөп.

Дьоро киһэни Одьулуун нэһилиэгин "Айыллаана" ырыа-ансаамбыла кизэргэттэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Буйун-учуутал бүүнэ туруорулунна

Олунньу 26 күнүгэр буйун-учуутал, летописец Иван Михайлович Павлов аатын үйэтитэр бүүс-пааматынньык туруорулунна. Ону тэнэ кини 100 сылыгар ананан тахсыбыт "Өйдөбүнньүк киингэ" Чурапчы улуунун нэһиликтэринэн айанныыр тэрээһинэ, Иван Михайлович аатын сүгэр Чурапчы орто оскуолатыгар буолла.

Ытыктыыр киһибит Иван Михайлович быйыл төрөөбүтэ 100 сылын туолла. Бу өрөгөйдөөх үбүлүөйү бэлиэтээн, кини сырдык аатын үйэтитэр дьаһаллар 100 хонук устата тиһигэ быстыбакка ытылла тураллар. Биир онук сүрүн дьаһал – буйун-учуутал аатынан Чурапчы орто оскуолатын иннигэр бүүс-пааматынньыгы (бүүс ааптара Александр Дьячковский) улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, оскуола дириэктэрэ Михаил Дьячковский үөрүүлээх быһыыга-майгыга арыдылар.

Мантан салгыы оскуола Иван Михайловичка анаммыт быыстапкалары, экспонаттары көрдүлэр, оскуола үөрэнээччилэрин кэпсииллэрин иһиттилэр. Эбэрдэ тыллара улуус салалтатыттан ураты Чурапчы нэһилиэгин баһылыгын социальнай болпуростарга солбуйааччы Алена Пермякова, Болугур нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччы Сергей Кугдаров, Чурапчы улуунун үөрэххэ салаатын начаалынньыга Юрий Посельский, Иван Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын дириэктэрэ Михаил Дьячковский эттилэр, маны таһынан Дмитрий Коркин аатынан өрөспүүбүлүкэтээби олимпийскай эрэллэри бэлэмниир Чурапчытаагы интэринээт-оскуола дириэктэрэ Николай Гуляев, Өндөрүүскэ Саабын аатынан кыраайы үөрэтэр мусуой дириэктэрэ Юрий Толстоухов, Степан Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын дириэктэрэ Юрий Слепцов кыттыыны ыллылар.

Тэрээһин биир сүрүн чааһыгар, бу күнтэн саҕалаан, нэһиликтэри кэрийэ сылдьан, Иван Михайлович олобун, айар үлэтин кэпсиир, кэнэбэски ыччакка сүдү кыагы, эрэли үөскэтэр киингэни улуус баһылыга Андрей Тимофеевич уонна улуустаагы үйэтити хамыыһыатын бэрэссэдээтэлэ Афанасий Афанасьевич Болугур нэһилиэгин бэрэстэбиитэллэригэр оскуола кэлэктибин ортотугар туттардылар. Онон бу улахан, сырдык суолталаах киингэ улууспут бары нэһиликтэрин кэрийэн, ыам ыйын 7 күнүгэр, Улуу Кыайы күнүн көрсө, Чурапчы нэһилиэгэр кэлиэбэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

В республике продолжают контрольные мероприятия по соблюдению санитарно-эпидемиологических правил на предприятиях торговли, общественного питания, сферы услуг. За период с 22 по 28 февраля 2021 года всего по республике проведено 545 выездных рейдов. Об этом сегодня сообщил заместитель Председателя

В Якутии продолжается контроль за соблюдением санитарно-эпидемиологических правил

Правительства Якутии Михаил Никифоров.

Контрольные мероприятия проведены в 16 районах и столице республики – это Алданский, Верхоянский, Вилюйский, Кобяйский, Ленский, Намский, Нюрбинский, Мегино-Кангаласский, Мирнинский, Олекминский, Сунтарский, Таттинский, Усть-Майский, Хангаласский, Эвено-Бытантайский районы и город Якутск.

По словам вице-премьера, за этот период всего по республике составлено 49 актов комиссионного осмотра, 32 определения, выдано 36 предостережений о недопустимости нарушения закона, 4 предписания о проведении дополнительных противоэпидемических мероприятий, 54 протокола об административном правонарушении. В суд направлено 92 административных дела, где рассмотрено 76 дел.

Проведены 548 профилактических бесед.

В том числе в городе Якутске административной комиссией, сводной группой оперштаба города Якутска, Минпредом РС (Я), Управлением Роспотребнадзора по РС(Я) проведено 222 выездные проверки с охватом 170 объектов торговли, 16 объектов общепита, 1 развлекательный центр, 35 объектов бытовых услуг. По итогам рейдов выдано 36 предостережений о недопустимости нарушения закона, 4 предписания о проведении дополнительных противоэпидемических мероприятий, проведено 187 профилактических бесед.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Фото Андрея Сорокина, ЯСИА.

--- ҮЙЭТИТИИ ---

Чурапчы көһөрүллүүтүн туһунан киинэ табыста

Чурапчы улууһугар Аҕа дойду Улуу сэриитин сылларыгар Чурапчы алдьархайын туһунан „Норуот умнуллубат өйдөбүлэ” документальной киинэ премьерата буолла.

«Чурапчылары Кэбээйи, Эдьигээн уонна Булун улуустарыгар күүс өттүнэн көһөрбүттэрин түмүгэр тыһыынчанан киһи хоргуйан, тонгон, ыарахан үлэттэн уонна хоту дойду усулуобуйатыгар үөрүйэбэ суохтарыттан суорума суолламмыттара. Үйэ анаара кэм устата көһөрүллүү туһунан кэпсэтии бобулла сылдьыбыта. Көһөрүллүү тизмэтэ биһиги улууспутугар күн бүгүнүгэр диэри сытыытык турар, бу алдьархай хас биирдибитин хаарыйар. Билигин тыыннаах хаалбыт сүүстэн тахса киһи баар. Бу алдьархай туһунан, онно тийээн сырдык тыыннара быстыбыт биир дойдулаахтарбыт ааттарын үйэтитии - биһиги ытык иэспит. Хас биирдии нэһилиэккэ пааматынньыктар, мемориаллар туруорулуннулар, уонунан кинигэлэр бэчээттэннилэр, көһөрүллүү мусуойа аһылынна.

Бүгүн ол ынырыктаах кэмнэри илэ харахтарынан көрбүт дьон кыттыылаах документальной киинэ презентацията буолла. Кинилэр ааттарын үйэтитиигэ салгыы үлэлэр ыытыллыахтара», - диэн Чурапчы улууһун баһылыга Андрей Ноговицын бэлиэтээтэ.

Киинэни уһулуу 2019 сылтан алтынньыга саҕаламмыта. Киинэбэ оҕо сылдьан күүс өттүнэн көһөрүллэн, колхуостаахтар иннилэригэр турбут кыра оҕо кыайбат үлэтигэр бэйэлэрин кылааттарын киллэрсибит дьоммут ахтыылара туһанылынна. Массовкаҕа Чурапчы улууһун олохтоохторо, ону тэнэ Чурапчы сэлиэнньэтин култуура дьиэтин артыыстара кыттыыны ыллылар. Киинэбэ чурапчылар көһөрүллэ

сылдьыбыт үс оройуоннарын туһунан кэпсэнэр.

«Норуот умнубат кутурбана» бырайыак ааптара - Көһөрүллүү кыттыылааҕа, бэтэрээн-педагог, Смирниковтар педагогической династияларын төрүттээччи Евдокия Захарова. Бырайыак салайааччыта уонна киинэ продюсера - Дьокуускайдаагы 51 №- дээх "Кэскил" оҕо саадын сэбиэдиссэйэ, Дьокуускай куорат национальной ДОО педагогтарын ассоциациятын бэрэссэдээтэлэ Сардаана Захарова. Киинэ режиссера - Марина Калинина. Киинэ научнай консультаннарынан Хатылы сэлиэнньэтигэр көһөрүллүү мусуойун төрүттээччи Дмитрий Чечебутов, экономической наука доктора, РФ Федерация Сэбиэтин чилиэнэ Егор Борисов, исторической наука доктора Андрей Борисов буоллулар.

Улахан көмөнү Чурапчы улууһун бэтэрээннэрин Сэбиэтин чилиэннэрэ, улуус дьаһалтата, Национальной архыып үлэһитэ Александр Дьяконов, Ем. Ярославскай аатынан Саха сиригээҥи Хотугу норуоттар устуоруйаларын уонна култуураларын холбоһуктаах судаарыстыбаннай мусуойун, Хатылы сэлиэнньэтин Көһөрүллүү мусуойун, «Сахатранснефтегаз» хампаанньа үлэһиттэрэ уонна Дьокуускай куоракка олорор биир дойдулаахтарбыт онордулар.

Документальной киинэ «Сохранение исторической памяти» гражданской уопастыбаны сайыннарыы хайысхатыгар Арасыйыа Бэрэсидьиэнин пуондатын гранын көмөтүнэн табыста. Киинэ пандемия кэмигэр уһуллубутун да иһин, устар хамаанда былааннамыт болдьоххо түмүктээтэ. Дьокуускайга «Лена» киинэ тыйаатырыгар «Норуот умнуллубат өйдөбүлэ» киинэ көрдөрүүтэ кулун тутар 2 күнүгэр 16.40 буолуоҕа. Кирири-босхо.

"Чурапчы улууһа» МТ пресс- киинэ.

--- УСПУОРТ ---

Дэбдиргэбэ – “Хаар айан” Кубога

Олунньу 27 күнүгэр Таатта улууһун Дэбдиргэ сэлиэнньэтин Ньалабаайы алааһыгар үгэскэ кубулуйбут “Хаар айан” күрэх үрдүк таһымнаахтык буолан ааста.

Төһө даҕаны быһыык кэм турдар, ыраахтан-чугастан олус элбэх түргэн сырыылаах, халыг хаартан чабыбат массыына успуордун сэнээрээччилэрэ үмүрүһэ тобуоруста. Уопсайа, холбоон, 47 массыына илин-кэлин түһүстэ. Манньык улахан күрэх, саҕаланыабыттан түмүктэниэр диэри, Дэбдиргэ чабылхай ыччата Петр Аргунов иилээн-саҕалаан, өрө күүрүүлээхтик ытта. Манна Таатта, Чурапчы, Мэнэ Ханалас, Уус Алдан, Нам улуустарын ааттаах-суоллаах суоппардара кэлэн кытыннылар.

Уопсай түмүккэ, инжектордарга: “Мустанг” Чурапчы улууһун хамаандата (састаап Илья Пестряков, Афанасий Назаров) мунутуур кыайыылаах үрдүк аатын сүгэн, улуус аатын дуорааннаахтык ааттатта.

Кинилэр кэннилэриттэн эмиэ Чурапчы “Сайсар” хамаандата (Андрей Листиков, Егор Кириллов) иккис миэстэ буолары ситистилэр, итинэнэ бу көрүннэ таһыччы үчүгэйдэрин толору дакаастаатылар. Үһүс бочуоттаах миэстэни ыаллыы сытар Мэнэ Ханалас улууһун “Гроза” хамаандата ылла.

Аны туран, көрбүрээтэрдээх массыынаба “Маруся” Чурапчы хамаандата (Иван Варламов, Ким Шадрин) кыайыылаах үрдүк аатын ылан, үөрүүбүтүн үс бүк үрдэттэ. Иккис миэстэбэ “K2” Нам улууһа, үһүс миэстэбэ “Мохоһол” Дэбдиргэ олохтоохторо тиксэн, тэһнэ үөрдүлөр-көттүлэр.

“Мэлдьи күүс-көмө буолар табаарыстарбытыгар, чуолаан “Хаар айан” түмсүүтүгэр, успунсардарбытыгар “Уйгун” маҕаһыын кэлэктиибигэр, урбаанньыт Егор Анемподистовка, “Боотур” автосервискэ истинг махталбытын тизэрдэбит”, - диэн Илья Пестряков этэр.

Улаттар салгыы кулун тутар 27 күнүгэр Ханалас улууһугар ыытыллыахтаах “Хаар айан” трофи-рейд өрөспүүбүлүкэтээҥи чөмпүйөнээккэ бэлэмнэнэллэр. Кинилэргэ ситиһиилэри баҕарыабын!

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР ---

Барыта ааһыаҕа диэн эрэнэбит

Барыбытын аймаабыт “Коронавирус” диэн аан дойдуну түөрт истиэнэбэ хаайда, үлэни, сынньаланы, араас хабааннаах дьаһаллары үнтү ыста. Онуоха дьон добуу аатын айгыраппыт, өлөртүллэр мөккүөрүгэр киллэрбит ыарыыны утары үрүн халааттаах ааньаллар ыйы-ыйдаан дьиз кэргэннэриттэн тэйэн, утуяр ууларын умнан туран үлэлээтилэр. Мин

эмиз оннук хамаандаҕа киирсэн, олохпор биир умнуллубат түһүмэҥи ааспыппынан, долгуйабын уонна киэн туттабын.

Чурапчытаагы киин балыыһа 9-с биригээдэтигэр киирсэн, дьон тыынын быһыылар аналлаах биир ый Олонхо дьиэтигэр үлэлээтим. Онно бэртээхэй медик кыргыттары кытта билсэн-көрсөн, өрө көтөбүллэн үлэлээбиппинэн, барҕа махтал тылларын этэбин. Умнуллубуту сөргүтэн, уруккуну эргитэн, сананы баһылаан, идэбэр эбии билии аартыга аһылынна. Бырааспыт Татьяна Ивановна кыһамньытынан, билиитинэн, старшай сиэстэрэбит Катя барыбытын иилээн-саҕалаан, сөптөөх дьаһаллары биризмэтигэр биэрэн барыбытын түмтүлэр. Сиэстэрэ кыргыттар – Надя үлэтигэр ирдэбиллээх сыһыанынан, Варябыт дирин билиитинэн, дирин уопутунан, бэһиэлэй санитарка кыргыттарбыт – Күннэй, Ира сып-сап туттунууларынан, Маайыспыт ох тылынан, дьону түмэр майгытынан, күннэри-түүннэри улууһу биир ғына дьон анаалыһын хомуйан, ыалдьыбыттары таһан үлэлээбит Зинабыт, киһи эрэллээх суоплара Кеша уол өйгө-санааҕа умнуллубаттыы хатаннылар. Өйбөр-санаабар хаалыахтара - аппараакка тыына сытар ыарыһахтар эрэмнүүлээх харахтара, үтүөрэн күлүм аллайбыт сирэйдэрэ, махталлаах тыллара.

Аан дойдуну атыйахтаах уу курдук аймаабыт содуллаах ыарыы кэннинэн чугуруйан, уостар-симэлийэр кэмин эрэнэ кэтэһэбит. Барыта ааһыаҕа, үчүгэй буолуоҕа, Үрүн күн анныгар көнүлүк тыынан сылдьыахпыт, олохпут тутула урукку тэтимигэр кириэбэ диэн сырдык санаабытынан эрэнэбит. Быйыл сайын ыһаахтыахпыт, Үрдүк Айыыларбытыттан алгыс ыһаахпыт. Уруй, Туску салаллыаҕа!

Лидия ФЕДОРОВА,
улуустаагы киин балыыһа коронавируһу утары үлэлиир
провизорнай отделение 9-с биригээдэтин сиэстэрэтэ.

--- БЫҦА ЭФИР ---

Тутуу маастара Петр Толстоухов Ыалдьыттаата

Олунньу 26 күнүгэр “Сана олох” хаһыат инстаграм сирэйигэр ыытыллыбыт быһа бизиригэ дэгиттэр талааннаах мас ууһа, «Сатабыл» тутуу хампаанньатын салайааччыта, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо Петр Петрович Толстоухов ыалдьыттаата. Кини сакаас быһыытынан тупсабай кестүүлээх чааһынай дьизлэри, балабаннары тутар уонна сахалыы киэргэтэн, оһуордаан-мандардаан мизбэллэри онорор.

Быһа бизиригэ Петр Петрович хаһаанньыттан урбаанньыт быһыытынан үлэлиирин, уһаныы кистэлэннэрин, ханнык матырыйаалтан дьизни, балабаны тутар табыгастаабын уо.д.а. тутууга сыһааннаах үлэ туһунан сиһилии сөһэргээтэ. Маны сэргэ бэйэлэрэ дьиз туттуохтарын баҕарар дьонно туһааннаах сүбэлэри биэрдэ. Көрөөччүлэр балабан тутуутун ордук сэнээрэн иһиттилэр. Маныаха балабаны төһө сыанаҕа туталларын туһунан үгүс боппуруос киирдэ. Ол курдук, «Сатабыл» хампаанньа, дьон интэриэһин учуоттаан, үс көрүн балабаны тутар эбит. I-кы көрүн: «под ключ», немецкэй муннуктаах, сылаас (икки хос истиэнэлээх) балабан 500 тыһ. солк., биир истиэнэлээх 450 тыһ.солк. буолар. Оттон балабан көндөйө эрэ буоллабына - 250 тыһ.солк., кырыһыаланнаабына - 300 тыһ. солк.. II-с көрүн: каркас балабан, муннуктара хаптаһынынан бүрүллүбүт – 400 тыһ. солк, сылаас – 450 тыһ. солк, көндөйө – 200 тыһ.солк., кырыһыаланнаабына – 250 тыһ.солк.. III-с көрүн: былыргы быһыылаах балабан (сиргэ баҕана туруоруллар, муостата суох) «под ключ» – 350 тыһ.солк., сылаас (икки хос истиэнэ) - 400 тыһ. солк., көндөйө 150 тыһ.солк., кырыһыаланнаабына – 200 тыһ. солк.. Эбии маастардар босхо туһалаах сүбэлэри биэрэллэр уонна салгыы бэйэлэрэ ситэрэн тутан, онорон бизиригэр ыйан-көрдөн биэрэллэр.

Аан дойдутаагы кэрэ аҕаардар күннэрин көрсө, кулун тутар 8 күнүгэр диэри балабан тутуутугар бу ыйыллыбыт суумалартан 10%- наах чэпчэтии оноһуллар эбит. Маны таһынан «Сатабыл» хампаанньа «Сбербанк» аккредитациялаах буолан, бу баан ипотекаһынан дьиз туттарыаххытын сөп.

Ити курдук, Петр Петрович тэрилтэтин үлэтин-хамнаһын кэпсээн туран, улуус олохтоохторугар доруобуйаны, ситиһиилэри, дьизлэрэ мэлдьи сылаас буоларыгар баҕа санаатын тизэртэ.

Марфа ПЕТРОВА.

--- СЭРГЭХ ДЬААЛ ---

Сандаал сааһы көрсө, Чурапчы нэһилиэгэр Поликарп Егорович Бараханов аатынан сынньалан пааркатыгар “Snow Park” диэн дьон-сэргэ, оҕо-аймах сынньалан киинэ кизэн аанын үөрүүлээх аһыллыыта буолла.

“Төһө даҕаны пандемия кэмэ буоллар, дьоммут-сэргэбит уһун кыһынтан тыын ылан, сандаал сааһы көрсө, манна кэлэн сынньаналларыгар Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата үгүс үлэни ыытта. Бу бүгүн “Айыллаан” киин кэлэктиибэ олус үчүгэй бырааһынныгы тэрийдилэр. Паарка ис

Чурапчыга “Snow Park” аһылынна

художественной дизайнын барытын Ирина Васильева олус табан онордо диэн бэлиэтиибит. Бу паарка үлэтигэр үгүс сыраларын уурбут бары олохтоохторго дириң махталбын тиэрдэбин”, - диэн нэһилиэк баһылыга Владимир Сивцев эбэрдэ тылыгар эттэ.

Кырдьыга даҕаны, Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата сылын аайы сынньалан паарка ис тутулун уларытан саналыы тыыны киллэрэрэ кэрэхсэбиллээх. Былырынныгы дьылы кытта тэннэн көрдөххө, быйыл манна хаар оноһуктар, төрөппүттэр оҕолорун кытары, оҕуола үөрэнээччилэрэ доһотторунуун кэлэн хаартыскаҕа түһэллэригэр аналлаах фотозоналар эбиллибиттэр. Ону сэргэ оҕолор таптаан сылдьар хаар хайалара икки бүк үрдээбит, итии чэйдээх, миннигэс шашлыктаах кафе, икки бураанынан хатааһылаты, икки сырылыыр сир, кизэн-куон ханкылыыр каток аһыллыбыта мустубут дьону улаханник үөртэ.

Бүгүнкү үөрүүлээх чааска дьоллоох Дьокуускай куораттан ычкака биллэр ырыаһыт Эрхаан, Чурапчы кэрэ куолаһа Сардаана Приходько ылбаҕай ырыаларын бэлэхтээтилэр. Ону таһынан эр хоһууттарга анаан тон балыгы кыһыыга, наартанан

ойууга аһаҕас күрэхтэр ыытылыннылар, ону таһынан оҕуола үөрэнээччилэригэр шорт-трек күрэзэ буолла.

Онон бүгүнкү күнтэн ыла Поликарп Бараханов аатынан сынньалан пааркатыгар аралдьытар-култуурунай дьаһаллар ыытыллан, сааскы ылааны күннэргэ улууспут олохтоохторугар умнуллубат түгэннэри бэлэхтиэбэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- ЗДРАВООХРАНЕНИЕ ---

ОМС в 2021 году: что нужно знать застрахованным

Об изменениях, предусмотренных Программой обязательного медицинского страхования на 2021 год, рассказала генеральный директор страховой медицинской компании «Сахамедстрах» Галина Варфоломеева.

- Галина Дионисьевна, каковы главные преобразования в системе обязательного медицинского страхования?

- В конце прошлого года предпринят целый ряд нововведений как на законодательном уровне, так и в части профильных федеральных и республиканских органов исполнительной власти.

Основные изменения произошли в порядке получения бесплатной специализированной высокотехнологичной медицинской помощи в федеральных клиниках. Федеральный фонд обязательного медицинского страхования с 2021 года взял на себя полномочия страховщика перед федеральными медицинскими организациями, в части специализированной плановой медицинской помощи в круглосуточном стационаре и специализированной медицинской помощи в условиях дневного стационара.

Министерством здравоохранения

Российской Федерации в декабре 2020 года утвержден порядок направления в федеральные медицинские организации. Пациенты с любого региона РФ могут получить специализированную помощь в условиях дневного и круглосуточного стационара в федеральных медицинских организациях после согласования направления с лечащим врачом. С 1 января 2021 года пациент может получить направление на лечение в федеральном медцентре только в следующих случаях:

- при нетипичном течении заболевания и (или) отсутствии эффекта от проводимого лечения;
- необходимости применения методов лечения, недоступных в региональных клиниках;
- высоким риске хирургического лечения в связи с осложненным течением основного заболевания или наличием коморбидных заболеваний (коморбидность – состояние, при котором у пациента имеется два или более хронических заболевания, патогенетически связанных между собой, возникающих одновременно. Проще говоря – это тяжелый пациент с множеством болезней, лечение которых может быть затруднено взаимоисключающими требованиями к контролю разных заболеваний – прим. корр);

- необходимости выполнения повторных хирургических вмешательств в случаях, описанных в предыдущих трех пунктах;

- необходимости дополнительного обследования в диагностически сложных случаях и (или) комплексной предоперационной подготовки у больных с осложненными формами заболевания и (или) коморбидными заболеваниями для последующего хирургического лечения; необходимости повторной госпитализации по рекомендации федеральной медицинской организации.

Также в 2021 году стала масштабнее и профилактическая медицинская помощь. Так, в диспансеризацию, например, включена ранняя диагностика сахарного диабета. Увеличены объемы онкологической медпомощи в дневных и круглосуточных стационарах. Кроме того, с 2021 года система ОМС предусматривает тестирование на выявление COVID-19.

- А якутяне по-прежнему могут рассчитывать на бесплатное получение медуслуг по полису ОМС, даже находясь в другом регионе?

- Согласно Закону «Об обязательном медицинском страховании в РФ» страховой медицинский полис действует на всей территории России. Однако следует помнить, что действует он в объеме, установленном Базовой программой ОМС, в которую включена помощь при заболеваниях и состояниях всех органов и систем, включая и стоматологию, за исключением заболеваний, передаваемых половым путем, ВИЧ/СПИД, туберкулеза, психических расстройств.

То есть нужно понимать, что, находясь за пределами территории страхования (в другом регионе), помощь по полису ОМС можно получить в случае острого или неотложного состояния, а также обострения хронического заболевания, когда лечение откладывать нельзя.

- Объясните, каким образом формируются финансовые средства системы ОМС?

- Страховые взносы за трудоустроенного гражданина производит работодатель, за остальных категории – региональный орган исполнительной власти. Все платежи консолидируются в территориальных фондах ОМС и далее уже поступают в страховые медицинские организации, которые собственно и оплачивают счета лечебных учреждений на оказанную медицинскую помощь. Напомню, государство гарантирует всем проживающим в России лицам

равные возможности в получении определенного Программой ОМС объема бесплатной медицинской помощи.

- Система здравоохранения в целом и ОМС в частности в последние годы претерпевает значительные изменения. Трансформируется и роль страховых медицинских организаций. В чем она заключается в настоящее время?

- Миссией страховых медицинских компаний является защита прав застрахованных при получении бесплатной медицинской помощи в рамках ОМС, собственно, это то, для чего и создавалось данное звено системы. А реализуется она путем информирования, консультирования, сопровождения пациентов и проведения экспертиз оказанных услуг.

Для ее реализации мы методично совершенствуем деятельность страховых представителей, стремясь к тому, чтобы они стали верными и надежными помощниками застрахованным при получении медпомощи.

Человек, обращаясь в Единый контакт-центр, в любой момент может получить исчерпывающую помощь и содействие, начиная с вопросов общего характера, медицинского, лекарственного обеспечения, соблюдения прав и качества. Напомню номер Единого контакт-центра здравоохранения РС(Я) - 8-800-100-14-03.

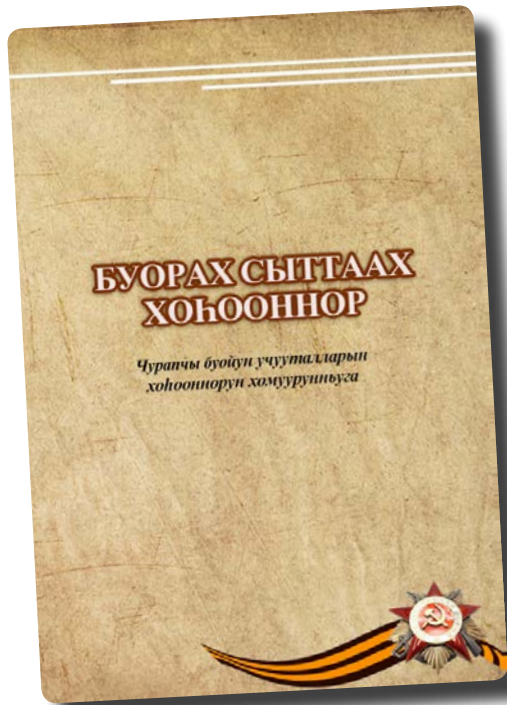
В целом отмечу, что в настоящих условиях, когда происходит экстренная перестройка всей системы здравоохранения, вызванной пандемией, роль страховых медицинских организаций существенно возрастает и обретает особую значимость.

Лицензия АО «СМК «Сахамедстрах» ОС №2873 – 01 от 09 ноября 2016 года.

--- САҢА КИНИГЭ ---

БУОРАХ СЫТТААХ ХОҢООННОР

Чурапчы буйун учууталларын хоһооннорун хомуурунньуга

Улуу Кыайыы 75 сылынан “Үөрүү” оҕо дыбурун сайыннарар киин (дириэктэр И.П. Уаров), К.К.Пермяков аатынан Педагогическай Албан аат мусуойун үлэһиттэрэ Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр кыттыбыт Чурапчы буйун-учууталларын хоһооннорун хомуурунньугун хомуйан онорон, кинигэ “Саҥа олох” эрдээксийэ типографиятыгар бэчээттэнэн табыста. Кинигэҕэ кириин тылы киин дириэктэрэ, СӨ Үөрэҕириитин туйгуна Иван Прокопьевич Уаров суруйбут.

Аҕа дойдуга сэриитигэр 200-тэн тахса оройуон учууталлара уонна Чурапчы педагогическай училищетын устудьуоннара кыттыыны ылбыттара. Бу уоттаах сэриигэ 80-ча учуутал сэрии толоонугар охтубуттара. Эргиллэн кэлбит буйун учууталлар үүнэр көлүөнэни иитиигэ улахан үтүөлээхтэр, кинилэр үгүстэрэ уһуннук уонна айымньылаахтык үлэлээбиттэрэ. Кинилэр Аҕа дойдуларын чиэстээхтик көмүскээбиттэрэ, эйэлээх олоххо үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ. “Буорах сыттаах хоһооннор” хомуурунньукка барыта 11 буйун учуутал уоттаах сэриигэ сылдьан, кэлин сэрии тиэмэтигэр суруйбут хоһоонноро киридилэр.

Саха араадыһытын истэ-истэ, “Буорах сыттаах хоһооннор” кинигэҕэ ырытыы бэчээттии олордохпуна, араадыһаҕа поэт Виктор Башарин “Үрүмэччи” диэн хоһоонугар суруллубут ырыаны биэрдиһэр. Киэнтин биллибит “Кэңчээри” ансаамбыл толоруутугар. Виктор Ильич Башарин бу хомуурунньукка бастакынан кирибит. Кини 1942 сыллаахха атырдьах ыйыгар сэриигэ ынырыллыбыта. 31-с артиллерийскай дивизия 525-с зенитнай-артиллерийскай полкатыгар түбэспитэ. 1-кы Белорусскай фронтта Орловскай уобаласка хабыр хапсыһыларга кыттыбыта. Арҕаа Украина куораттарын немецкэй-фашистскай халабырдыттартан босхолоһтута. 1944 сыллаахха иккиһин контузияланан дойдутугар эргиллибитэ. “Германияны кыайыы иһин” бойобуой мэтээллээх.

Виктор Ильич Башарин суруйааччы сойууһугар кирибэтэҕэ. Ол ғынан баран кини саха суруйааччыларын үксүлэрин кытта билсэрэ. Кини суруйбут хоһоонноругар биллиилээх композитордар, талааннаах мелодистар элбэх ырыаны айбыттара. Виктор Башарин хомойой хоһооннорунан, ылланар ырыаларынан саха дыонун сүрбэр тыыннаах. *Саалаахтан самыбакка, Сахам сиригэр үктэнним, Уот үөһэр охтубакка, Уол оҕо тыыннаах эргийдим.*

Төрөөбүт төрүт буорум, Төннөр төлкөлөөх эппин, Аймах – билэ бар дыонум, Алгыскыт арчылыыр эбит. (“Эргилийи”)

Саха уус-уран литэрэтиирэтигэр биир бастын лирик – поэтынан биллэр, уйан тыллаах, киһи кутун – сүрүн туппун, төрөөбүт дойдутун айылгы айылбатын хоһоонноругар хоһуйбут суруйааччынан Алексей Спиридонович Бродников буолар. Кини Чурапчытаагы педучилищени бүтүрээт, 1942 сыллаахха фронтка ынырыллыбыта. Ураллаагы байыаннай уокурукка 20-с хайыһар биригээдэтигэр

снайперынан сылдыһыта. Ильмень күөл таһыгар кырыктаах кыргыһыга кыттыбыта. Сэриини 1117-с стрелковай полк састаабыгар сылдьан түмүктээбитэ. Ефрейтор званиелаах. 1946 сыллаахха дойдутугар эргиллибитэ. Албан Аат 3, Аҕа дойдуга Улуу сэриитин 1 истиэпэнэ бойобуой уордьаннар кавалердара, Алексей Спиридонович ССРС суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ, САСРС оскуолатын үтүөлээх учуутала, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина.

Үрдүк хайа саалын миинэн, Үрүҥ былпыт мингэлэнэн, Арай биһи үөһэ көтүөх, Алааспытын баран көрүөх. Онно тута түһэн тохтуох, Онгоойукка отонноһуох, Уонна ийэ буору ууруох, Уйгу – илэз дуолу кууһуох. (“Ааһан бүппэт ахтылыларым”)

Сэрии уотугар хас да сылдьан, Саллаат ыар кэмнэри көрбүтэ. Суумкатын сүгэн, сулуһун анньан Дьэтигэр бу төһөнөн иһэрэ.

“Көрсүһүү” ырыа Аҕа дойдуга сэриитин тиэмэтигэр суруллубут, Кыайыыга кынаттаабыт сахалыы ырыалартан биир бастыһынара буолар. Хоһоон ааптара Гаврил Дмитриевич Ефимов Ийэ дойдутун көмүскүүр уоттаах сэриигэ 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. Кини 20-с хайыһар биригээдэтигэр, 360 –с, 1284-с стрелковай полкаҕа сэриилэспитэ. Хотугулуу-арҕаанньы фронтта уоттаах сэриигэ кыттыбыта. Сэрииттэн ыараханньк бааһыран, 1944 сыллаахха дойдутугар эргиллибитэ. Бойобуой “Кыһыл Сулус” уордьан кавалера, Аҕа дойдуга сэриитэ 1 истиэпэнэ уонна “Норуоттар доьдордохуоһуна” уордьаннардара, “Германияны кыайыы иһин”, “1941-1945 сс. Аҕа дойдуга Улуу сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэтин иһин” мэтээллэрдээх. Гаврил Дмитриевич СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина.

Михаил Прокопьевич Ефимов – буйун-учуутал, кыраайы үөрэтээччи, бэйэтин көлүөнэтин биир чабылхай киһитэ, СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина. Кини педучилищега үөрэнэр сылларыттан күннүк (дневник) сурунар эбит. Кыргыһы толоонугар, буулдыа аныгар, өлүү-тиллини суостаах күһнэригэр да суруйарын, бэлиэтэнэрин тохтоппотх. Кини 1942 сыллаахха сэриигэ барбыта. Ураллаагы Бершет лаабырга байыаннай үөрэххэ сылдьан, 20-с хайыһар биригээдэтигэр ылыллыбыта. Ильмень күөл тула, Демянскай плацдармы ыраастыыр кыргыһыларга кыттыбыта. Хотугулуу –арҕаа фронтка разведротаҕа радиотелеграфийынан, подразделение политруганан сылдыһыта. 1943 сыллаахха ыараханньк бааһырыта. 1944 сыллаахха дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. “Аҕа дойдуга сэриитин 1 истиэпэнэ” бойобуой уордьаннаах, “Хорсунун иһин”, “Германияны кыайыы иһин” бойобуой мэтээллэрдээх.

Көһүлү бизрбит норуотум Күүрээһнээх күнүгэр Кулүүстэн этэр буолара: – Икки өлүү баар буолбат, Биир өлүүнү ааһыллыбат... Кыһыл көмүс уотунан ырааһыгар Уол оҕо охсуһууга уһаарыллар, - диэн

Онон буоллабына, Око түспүт оҕоһуум билиэҕэ, Уйаным – хатаным биллиэҕэ, Айаннаан барбыт сирбитинэн Алтан күөх от аҕылыйдын, Көтөн барбыт сирбитинэн Сиздэрэй сибэки сиризийдин (“Аармыйаҕа атаарыы”).

Петр Дмитриевич Ефремов 1942 сыллаахха Кыһыл Армия кэккэтигэр ынырыллыбыта. Новгородскай уобалас Старай Русса оройуонугар Хотугулуу –Арҕаанньы фронтта, минометнай батальонна минометчынан сулуспатын саҥалаабыта. 1943 сыллаахха Курскайдаагы кыргыһыга саҥаланыабыттан инники кирибигэ сылдыһыта. 1944 сыл 2-с Украинскай фронтан Орто Азияҕа байыаннай училищеҕа ыппыттара. Салгыы хамандыырдары бэлэмниир икки сыллаах Ленин аатынан Ташкенттаагы стрелковай – байыаннай училищеҕа үөрэнэн, лейтенант

званиелаах сэбизскэй эпписиэр үрдүк аатын сүкпүтэ. Петр Дмитриевич Сэбизскэй Армияҕа отут сыл сулууспалаабыта. Подполковник, ССРС Сэбилэниилээх салайар –хамаандалыыр дуоһунастарыгар сулууспалаабыт, Аҕа дойдуга сэриитин 1 истиэпэнэ уордьаннаах, “Хорсунун иһин”, “Бойобуой үтүөлэрин иһин” мэтээллэрдээх. Кини РСФСР уонна СӨ үөрэҕириитин туйгуна.

... Умнуман хаһан да, умнуман, Сэриигэ өлбүттэр ааттарын, Ол тыйыс ыарахан сыллары, Дойдубут өлөрүн – өлбөтүн Быһаарар кырыктаах сэриини! Дьэ, ыллаан, дьэ, туйуун, дьэ, оонньоон,

Дьон –норуот олобун алдьалпыт Фашизм сэриитин өлөрбүт, Кыайыыны, дыол күнүн төрөппүт, Сэрииттэн ордурут саллааттар! (Кыайыы күнүнэн)

Василий Сергеевич Лыткин- РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, СӨ норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ. Кини 1942 сыллаахха күһүн сэриигэ ынырыллыбыта. Мальтаҕа полковой оскуоланы бүтэрэн, младшай сержант званиелаах 306 –с стрелковай дивизияҕа станковай пулемет хамандырынан фронтта атаарыллыбыта. Василий Лыткин 3-с Украинскай фронт чаастарын састаабыгар кириэн, Харьков куорат туһаайытынан Николаев куоракка диэри өстөөгү үүрсүбүтэ. Белоруссияны, Варшаваны босхолуур кыргыһыларга кыттыбыта. Сэриини Берлингэ түмүктээбитэ. Кыайыы кэнниттэн оккупационнай сэрии састаабыгар кириэн, Берлин тас өттүгэр рота старшинатынан сулууспалаабыта. 1946 сыллаахха демобилизацияланан дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. “За боевые заслуги”, “За освобождение Варшавы”, “За победу над Германией”, “За взятие Берлина” бойобуой мэтээллэрдээх.

Ытык сэрии сылларыгар Аһалпыт – сизлпит котелокпун, Өлөр –тиллэр кэмнэр Өрүһүйбүт котелокпун Хаһан тобо умнуомуй, Ытыктаабат буолуомуй?! Курбар ыҕа баанан Атааҕа кириэрим, Дьонун остуол онгостон Дьоммор сурук суруйарым. Хаһан тобо умнуомуй, Ытыктаабат буолуомуй? Фашист биһин самнаран, Берлини бэриннэрэн, Котелокпун өрө ууан: “Ураа” хаһыттаабылпын Хаһан тобо умнуомуй, Ытыктаабат буолуомуй! (“Котелокпар”)

Саха биллиилээх поэта, тылбаасчыта, Улуу Александр Пушкин “Евгений Онегин” хоһоонунан романын сахалыы санардан, өлбөт – сүппэт сүдү бэлэҕи норуотугар хаалларбыт Гаврил Иванович Макаров –Дьуон Дьанылы. Кини 1943 сыллаахха Чурапчы оройуоннаагы военкоматыттан Кыһыл Армия кэккэтигэр ынырыллыбыта. 278-с стрелковай дивизия 855-с стрелковай полкатыгар сылдыһыта. Илинни фронтта сылдьан, Японияны утары сэриигэ ыараханньк бааһырыта. 1946 сыллаахха дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. Гаврил Иванович Макаров 1947 сыллаахха ССРС суруйааччыларын сойууһугар чилиэнинэн кирибитэ. Өссө да элбэҕи суруйох-айыах талааннаах поэт, тылбаасчыт 1956 сыллаахха Аллайыаха оройуонугар айар үлэҕэ сылдьан, сүрбэтинэн ыалдьан эмискэ өлбүтэ.

Оо, дойдум! Олоххун симиирэ Туох баар күүс төлөһүн зийэхэ Бизриэхпит, зийэхэ бизриэхпит, Тийиэхпит, биһиги тийиэхпит! Түмүлүн, ыйыллын, санаалар, Үчүгэй санаалар, ыралар! Үрүлүн, эриллин, буруолар, Сиртэн кизер силэллин туманнар! Оо, кэлэн иһэллэр ол кэрэ “Уруй” –диир Кыайылар күннэрэ! (“Табаахтыы эбэтэр табаарыспар сурук”)

Олоххо тапталынан, тулурунан уонна дьулурунан “Саха Маресьева” диэн ааттаммыт буйун учуутал Степан Кузьмич Макаров, чахчы да, киһи сөбөр хорсун олоһун олорбута. Кини уоттаах сэриигэ 1942 сыллаахха ынырыллан барбыта. Байыаннай үөрэххэ үөрэнэн, ефрейтор званиетын ылбыта. 1943 сыл сайын 95-с стрелковай полкаҕа сылдьан, хаан тохтуулаах Орловскай –Курскай

тобой кыргыһытыгар миинэҕэ түбэһэн атаҕар ыараханньк бааһырыта. Икки атаҕын тобугун үөһэ өттүнэн быстаран, сэрии 2-с группалаах инбэлиитэ буолбута. Дойдугар 1944 сыллаахха кэлбитэ.

Степан Кузьмич “Аҕа дойдуга сэриитин 1 истиэпэнэ” бойобуой уордьан кавалера, РСФСР уонна Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, Чурапчы оройуонун бастакы Бочуоттаах гражданина.

Кэллэҕим төрөөбүт дойдубар, Килбиэн күн тэһнээҕэ доьорбор. Быраһаай, арахсар кутурбан, Быраһаай мунһаабыт ахтылган. Өстөөгү өһөрсөн күн күллэ, Өрөгөй, үөрүү, дыол дьэ кэллэ! Туруеур, кыайылаах сир Ийэм, Туруеур, уһууқтаах күн Эйэм! (“Сэрииттэн төһүү”)

Сталинградскай кыргыһыы геройа, аатырбыт артиллерист Гаврил Дмитриевич Протодияконов – номоххо кирибит хорсун сэриитит. Кини сэриигэ 1941 сыллаахха ынырыллыбыта. Забайкалье, Сибиир байыаннай уокуруктарыгар сулууспалаан баран, 1942 сыл кулун тутарга Брянскай фронтта, балаҕан ыйыттан сэрии бүтүөр диэри артиллерист быһыытынан сэриилэспитэ. Г.Д. Протодияконов Сталинград оборонатыгар, Мамаев Курганна, Украина Голай Долинатыгар буолбут кыргыһыларга сэриитит быһыытынан аатырбыта. Аҕа дойдуга сэриитин албан ааттаах буйуна Берлингэ тийэн сэриини түмүктээбитэ. 1945 сыл күһүнүгэр демобилизацияланан, дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. Гвардия сержана Г.Д. Протодияконов –Аҕа дойдуга сэриитэ 1 истиэпэнэ уордьан, үс төгүл “Хорсунун иһин”, “Сталинград оборонатын иһин”, “Варшаваны босхолоһун иһин”, “Берлини ылыы иһин” бойобуой мэтээллэр кавалердара, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина. Хомуурунньукка Гаврил Дмитриевич сэрии кэмигэр суруйбут алгыс –хоһооно кирибит.

Василий Сергеевич Соловьев 1942 сыллаахха сэриигэ ынырыллыбыта. Итинтэн ыла, 1945 сыл муус устар 25 күнүгэр диэри кыргыһыы хонуутугар сылдыһыта. Саха буйуна, старшай сержант Калининскай, Новгородскай, Псковскай уобаластары, Эстонияны, Арҕаа Украинаны, Польшаны босхолуур кыргыһыларга кыттыбыта. Албан Аат 3, бойобуой Аҕа дойдуга Улуу сэриитин 1 истиэпэнэ уордьаннарынана наҕараадаламмыт, өстөөх арҕабар Берлингэ тийэһ сэриилэспит Василий Сергеевич Соловьев – Болот Боотур – саха норуодунай суруйааччыта, Саха АССР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, П.А.Ойуунскай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина.

Дьон – норуот махтала, Уруйа –айхала – Улуу наҕараада. Ону өйдүүр наада... Дойду көмүскэлэ Ийэ сир кэскилэ – Саллаат ытык иһэ, Саллаат үрдүк чизэхэ. (“Үлэ, дыол фронугар”)

Николай Саввич Соловьев – Саха АССР оскуолатын үтүөлээх учуутала, Чурапчы улуһун уонна Хатылы нэһилиэтин бочуоттаах гражданина. 1941 сыллаахха бастакы хомуурга армияҕа ынырыллыбыта. Мальтаҕа полковой миномет расчегугар үөрэнэн, младшай хамандыыр буолбута, салгыы лейтенаннары бэлэмниир оскуолаҕа үөрэммитэ. Орел, Белгород, Курскай, Харьков туһаайыларынан уоттаах сэриигэ сылдыһыта. 1943 сыллаахха Орловскай – Курскай уот тобой хаан тохтуулаах кыргыһытыгар, икки атаҕар бааһырыта. 1944 сыллаахха дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. Буйун учуутал, сержант, артиллерист, минометнай расчег младшай хамандыыра, Николай Саввич Соловьев – Аҕа дойдуга сэриитин 1 истиэпэннээх бойобуой уордьан кавалера, “Бойобуой үтүөлэрин иһин”, “Германияны кыайыы иһин” бойобуой мэтээллэрдээх. Бу хомуурунньукка кини тус архыыбыттан көстүбүт, ханна да бэчээттэммэтэх хоһооно кирибит.

Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр Ийэ дойдуларын көмүскээбит Чурапчы буйун учууталларын бойобуой суоллара, кинилэр хомойой тыллаах хоһоонноро эдэр ыччаты патриотическай тыынга, Ийэ дойдуга бэриниллээх буоларга итэргэ, Учуутал үрдүк аатын куруук өрө тутарга үөрэтэллэр, бу “Буорах сыттаах хоһооннор” хомуурунньук үйэтитиигэ биир дыһун үлэнэн буолар.

Наталья ЗАХАРОВА, Арасыйыа суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ.

---БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР---

Дьонун, дьобус кинигэ

Соторутаабыта улууспут биир ытык кинигэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх агронома, тыа хаһаайыстыбатын туйгуна, Соловьев, Болугур нэһилиэктэрин уонна Чурапчы оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо Василий Петрович Чичигинаров 80 сааһын туолла. Онон сибээстээн, кини “Олобум сэхэнэ” диэн дьобус, бэртээхэй кинигэни суруйбут. Бу кинигэни биир тыһынан ааҕан баран, кылгастык санаабын суруйарга сананым.

Кинигэ аата да этэрини, Василий Петрович тус олобун, дьэ кэргэнин уонна сүрүннээн үлэтин туһунан кылгастык, олус ылыннарылаахтык суруйбут. Кинигэни Одьулуунтан урукку бибилиэтиэкэ үлэһитэ Анна Романовна Аржакова танан, хомуйан бэчээккэ бэлэмнээбит.

Бу кинигэ кээмэйэ кыра, 109 страницалаах, 7 түһүмэхтэн турар. Ол эрэри ис хоһооно кинигэни, диригинэн мин сөхтүм.

Василий Петрович олобун туһунан сэхэнигэр бэйэтин уонна дьэ кэргэнин, оҕолорун туһунан суруйуута аһыйах, ол онугар үлэлээбит тэрилтэлэригэр туох үлэ-хамнас

ытытыллыбытын туһунан, “мин” диэн тылы букатын кэриэтэ туттубакка, “биһиги онук үлэлээбиппит” диэн суруйуулар олус ылыннарылаахтар. Оно наар биһигэ үлэлээбит салайааччыларын, бастын үлэһиттэрин ааттаан махтанар. Ол курдук, бу кинигэбэ, арааһа, 100-тэн тахса киһи ахтыллыбыт быһыылаах. Ордук биһиги улууспутугар сир үлэтэ сайдарыгар улахан кылаатын киллэрбит агроном В.Ф. Ермолаев туһунан анал ыстатыйаны киллэрбитэ олус сөптөөх. Бу кыра кинигэбэ, омуна суох, оройуонмутугар сэрии кэнниттэн сир, бааһына үлэтин кылгас устуоруйата суруллубут Олор сыыппаранан, таблицанан көрдөрүллүбүттэр. Киһи туһаныаба олус элбэх. Бу тус олобу сырдатар кинигэбэ үксэ Чурапчыга сир үлэтэ сайдыыта, онно таһаарылаахтык үлэлээбит салайааччылар, хонуу үлэһиттэрэ, механизатордар тустарынан суруллубут.

Кинигэ халын тастаах, хаачыстыбалаахтык оноһуллубут. Кинигэ таһыгар Василий Петрович хаартыскатын анныгар күөх халлаан күөнүгэр хойуутук үүммүт сэлэһинэй киэн буолага көстөрө, бу киһи сиргэ сыһыаннаабын тутта билэр.

Василий Петрович 9 биһигэ төрөөбүттэр, аҕалара эрдэ олохтон баран, соботох ийэбэ иитиллэн, сэрии кэннинээҕи олох бары кыһалҕатын билэн, билигин 7 биһигэ төрөөбүттэр бары үтүө үлэһит, ыал дьон буолан, оҕо-уруу тэнитэн олоһоллорунан, киһи киэн туттуон сөп. Үөлээннээҕим Баһылай Бөтүрүөбүс, аны санаатахха, кырдык даҕаны, элбэҕи үлэлээбит, Чурапчыбыт сайдыытыгар үгүс кылааты киллэрбит киһи эбит диэн өссө төгүл өйдөөтүм уонна этэннэ, уһундук, дьоллоохтук олороругар баҕарабын.

Уйбаан ПОНОМАРЕВ.

«Өйдөбүннүк кинигэ» айана Болугуртан саҕаланна

Олунньу 26 күнүгэр ытык Киһибит, летописец, буйун-учуутал, П.А.Ойуунускай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата И.М.Павлов 100 сыллаах үбүлүөйүгэр «Өйдөбүннүк кинигэ» айана төрөөбүт нэһилиэгиттэн Болугуртан саҕаланна. Кинигэни оскуолабыт выпускнига, Чурапчытааҕы А.А.Саввин аатынан устуоруйа уонна этнография мусуойун исписэлиһэ В.В. Мохначевская онорбут. Өйдөбүннүккэ киэн туттар Киһибит туһунан дьон ахтылары суруйан, истин санааларын этэн, нэһилиэктэн нэһилиэккэ салгыы айанныаба. Иван Михайлович Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын кэлэктибэ кинигэни Болугур нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччытыгар С.В.Кугдаровка, Р.И.Константинов аатынан Амма орто оскуолатын дириэктэригэр В.И.Пермяковаба итиэннэ активист үөрэнээччилэрбитигэр Вера Ильинаба, Саша Павловка туттарда.

Бэлиэ түгэн олунньу 27 күнүгэр Амма орто оскуолатыгар Иван Михайлович үлэтин-хамнаһын, олобун, бойобуой суолун сырдатар быыстапканы аһыттан саҕаланна. Дьоро чааска үөрүүлээх линиэйкэ ытытыллына. Болугур нэһилиэгин баһылыга А.Н.Флегонтова, пенсионердар сойуустарын бэрэссэдээтэлэ Н.Г.Михайлов, оскуола дириэктэрэ В.И.Пермякова, кыһа Н.И.Ноева, Коммунистической партия аатыттан Е.Е.Петухов үөрэнээччилэрбитигэр анаан кэс тылларын, эбэрдэлэрин, Иван Михайлович туһунан истин санааларын эттилэр. Кинигэбэ ахтылары суруйдулар. Бука бары — үөрэнээччилэр, учууталлар, ыалдьыттар буйун-учууталбыт, биһир дойдулаахпыт үрдүк аатыгар сүгүрүйэ махтанныбыт.

Александра ВАСИЛЬЕВА,
“Арылы” медиаккиин салайааччыта.

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

В этом году День коневода-табунщика пройдет в Чурапчинском улусе

В Якутии традиционный День коневода-табунщика в этом году пройдет в Чурапчинском улусе. Об этом во время прямого эфира в соцсетях рассказал министр сельского хозяйства республики Александр Атласов, сообщает ЯСИА.

Александр Атласов сообщил, что в этом году День коневода-табунщика планируется провести в Чурапчинском улусе. Соответствующий приказ уже подписан и вышел, а также создана специальная комиссия.

“Планируется проведение большого семинара, а также различные соревнования. Деньги на это предусмотрены. В рабочем порядке с главой Чурапчинского улуса и главами поселений ведем подготовительные работы”, — сказал он.

Напомним, что в Якутии День коневода-табунщика отмечается 21 марта — впервые праздник появился в 2017 году благодаря подписанному в 2016 году указу «О мерах по развитию табунного коневодства в Республике Саха (Якутия)». Каждый год праздник проходит в разном улусе. Так, в 2019 году он прошел в Верхневилуйском улусе, а в прошлом — Хангаласском.

ЯСИА.

**ВОСТОЧНО-СИБИРСКИЙ ИНСТИТУТ
ЭКОНОМИКИ И МЕНЕДЖМЕНТА**

Лицензия 90Л01 №0009566 от 07.12.16

совместно с Московским финансово-промышленным
университетом «Синергия»

Свидетельство об аккредитации 90Л01 №0002733 от 31.05.17

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ

38.03.01 «ЭКОНОМИКА» (бухгалтерский учёт, анализ и аудит)

38.03.01 «МЕНЕДЖМЕНТ» (логистика)

40.03.01 «ЮРИСПРУДЕНЦИЯ» (уголовно-правовой и гражданско-правовой профили)

**ЯКУТСКИЙ КОЛЛЕДЖ
ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

Лицензия 14Л01 №0002497 от 10.06.20

Свидетельство об аккредитации 14Л02 №0000894 от 18.08.20

СРЕДНЕЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

10.02.01 «ОРГАНИЗАЦИЯ И ТЕХНОЛОГИЯ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ»

09.02.07 «ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ И ПРОГРАММИРОВАНИЕ»

21.02.05 «ЗЕМЕЛЬНО-ИМУЩЕСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ»

38.02.03 «ОПЕРАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ЛОГИСТИКЕ»

40.02.01 «ПРАВО И ОРГАНИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ»

40.02.02 «ПРАВООХРАНИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ»

43.02.10 «ТУРИЗМ»

44.02.02 «ПРЕПОДАВАНИЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ»

ДИПЛОМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗЦА

г. Якутск, 203 мкрн, ул. Ларионова, 4

+7 (4112) 36-91-91, +7(924) 766-26-65, +7(924) 765-99-11 (WhatsApp)

www.vsiem.ru
www.yakit.ru

[vsiem.ykt](https://www.instagram.com/vsiem.ykt)

Арассыйа кыраныссатын таһыгар айан ороскуотун төлөөһүннэ –сокуонна уларыыылар

2021 сыл олунньу 2 күнүгэр 100 нүмэрдээх “О внесении изменений в Правила компенсации расходов на оплату стоимости проезда пенсионерам, являющимся получателями страховых пенсий по старости и инвалидности и проживающим в районах Крайнего Севера и приравненных к ним местностях, к месту отдыха на территории Российской Федерации и обратно, утвержден постановлением Правительства Российской Федерации от 1 апреля 2005 г. №176” Российской Федерация Бырабытталыстыбатын Уурааҕар олобуран, кырдыаһаһынан уонна инбэлиитинэн страховый үлэ пенсиятын ылар уһук хоту уонна онуоха тэннэммит сирдэргэ олорор үлэлээбэт пенсионердар Арассыйа кыраныссатын таһыгар сынньаммыт айанна ороскуоттарын дойду иһинээби кыраныссаа диэри айаннарын төлөтүөхтэрин сөп буолла.

Ол курдук, эрдэ кыранысса таһыгар айаннабыт пенсионердар суут нөнүө бу ороскуоттарын төлөтөр эбит буоллахтарына, билигин сөптөөх докумуоннары түһэрэн, тутатына Пенсионнай пуонда нөнүө төлөтөр кыахтаннылар.

Бу уларыыыларын туһаналларыгар эбии анал докумуон ирдэниллэр:

- Айан өнөтүн онорбут авиакомпаниятан Арассыйа иһинэн айан кээмэйин туоһулуур докумуон;
- Айаннабыт пенсионер кыранысса таһыгар тахсар пааспара (РФ пааспарынан айанныыр көнүлүлээх дойдуларга ирдэниллибэт).

Сынналан айанын төлөтүү туһунан сиһилии Пенсионнай пуонда суһал лиинийэтигэр (8-800-100-99-74), официальной сайтан, Чурапчы улууһунаабы Пенсионнай пуонда управлениетыгар 42-726 төл. билсэххитин сөп.

Саргылана МАКАРОВА,
Чурапчы улууһунаабы пенсионнай управление сүрүннүүр исписэлиинэ.

БИЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Дмитрий Иннокентьевич Слепцов аатыгар 2006 с. бэриллбит Одьулуннаабы ОПТУ-ну бүтэрбитин туоһулуур диплом сүппүтүнэн, дынгэ суобунан аабыллар.

Айтал Васильевич Петров аатыгар Мугудай орто оскуолатын 20.06.2016с. бүтэрбитин туоһулуур 01424002343222 №-дээх аттестат сүппүтүнэн, дынгэ суобунан аабыллар.

Алабар нэһилиэтин олохтооҕо, ытыктыыр тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, абаҕабыт, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Арассыйа тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, сэрии сылларын оҕото,
РЕШЕТНИКОВ Петр Николаевич

бу дьыл олунньу 27 күнүгэр ыараханньк ыалдьан олохтон туораабытын билэр дьонугар, үлээннээхтэригэр диригиник курутууан туран биллэрэбит.

Кэргэнэ, оболоро, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ уонна бииргэ төрөөбүт быраатын оболоро Старостиннар, Решетниковтар дьыэ кэргэттэрэ.

Күндүтүк саныыр тапталлаах күн күбэй ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрии бэтэрээнин оҕообото

ПУДОВА Марфа Николаевна

бу дьыл олунньу 27 күнүгэр 94 сааһыгар олохтон туораабытын бары билэр дьонугар, аймахтарыгар диригиник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Оболоро, сиэннэрэ Толстоуховтар, Никулиннар, Саввиннар, Мекосьяровтар, Максимовтар.

Чурапчы нэһилиэтин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин коммунальнай хаһаайыстыбатын Бочуоттаах үлэһитэ

ПЕСТЕРЕВ Гаврил Александрович

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, аймахтарыгар, оболоругар, сиэннэригэр диригин курутбаммытын тиэрдэбит.

Улуустаабы бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ.

Чурапчы Хадаарыттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо, Чурапчытаабы почта тэрилтэтигэр өр кэмнэ үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ

МАКЕЕВА Федора Николаевна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыһыгыгар, кини дьыэ кэргэнигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар диригин курутбаммытын тиэрдэбит.

Чурапчытаабы почта кэлэктиибэ уонна өр кэмнэ бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэрэ.

Күндүтүк саныыр тапталлаах оҕом, ийэм, эбэбит, балтыбыт, эдьийибит, Чурапчы нэһилиэтин олохтооҕо

ШАДРИНА Октябрина Васильевна

бу дьыл олунньу 28 күнүгэр ыараханньк ыалдьан олохтон туораабытын билэр дьонугар, аймахтарыгар диригиник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Аҕата, кыһа, бииргэ төрөөбүттэрэ уонна сиэннэрэ.

Курутбаннырын тиэрдэллэр:

- Күндүтүк саныыр, ытыктыыр тапталлаах эдьийдэрэ, балтылара Шадрина Октябрина Васильевна ыараханньк ыалдьан олохтон туораабытынан, чугас дьонугар кырдыаҕас эдьийэ Парасковья Васильевна, кини дьыэ кэргэнэ Шадриннар, Ядреевтар, Макаровтар, Наумовтар, Михайловтар, Шадриннар.

- Ыкса ыалларын күндү оҕото, биолог учуутал Шадрина Октябрина Васильевна ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, аҕатыгар В.В. Шадринна, бииргэ төрөөбүттэригэр Валентинаа, Августаа, Адамна, Петрга, кыһыгыгар Даринааҕа, аймахтарыгар оскуолаҕа бииргэ үөрэммит доҕотторо Аня, Володя, учууталлара Екатерина Семеновна, Сергей Григорьевич Старостиннар, ыаллара Лукиннар.

Об уборке снега и наледи на придомовой территории

Кто отвечает за уборку снега и наледи на придомовой территории? Таким был один из частых вопросов этой недели в социальных сетях Управления государственного строительного и жилищного надзора РС(Я).

Уборку снега и наледи на придомовой территории, которая входит в состав общего имущества многоквартирного дома, должна обеспечивать управляющая компания, ТСЖ, ЖСК или сами собственники, если в доме выбран непосредственный способ управления.

Так, лицам, ответственным за содержание общего имущества, нормативными требованиями предписано очищать придомовую территорию, крышки люков колодезев и пожарные гидранты от снега и льда, удалять с кровли снежные навесы, наледь и сосульки, посыпать тротуары во дворах песчано-солевой смесью или обрабатывать антигололедными реагентами.

Очистка кровли от снега и льда должна поручаться работникам, знающим правила содержания территории, имеющие допуск к работе на высоте. На участках территории, где производятся работы по сбрасыванию снега с крыш, необходимо обеспечить безопасность пешеходов установкой ограждений и предупреждающих аншлагов (табличек) опасных мест.

«Если эти работы не ведутся во дворе, то для начала надо сделать заявку в управляющую организацию. При отсутствии реакции на заявку граждане вправе обратиться в Управление госстройжилнадзора для проведения проверки. За несвоевременную уборку придомовой территории предусмотрена административная ответственность», – прокомментировал руководитель Управления государственного строительного и жилищного надзора РС(Я) Павел Аргунов.

Ответственность за уборку территории, находящийся в муниципальной собственности, несет орган местного самоуправления. В случае несвоевременной уборки такой территории необходимо обращаться в местную администрацию.

Пресс-служба Управления госстройжилнадзора РС(Я).

--- ИНФОГРАФИКА ---

Улууска ритуальнай өнө үлэлирин иһитиннэрэбит

Убаастабыллаах улууспут олохтоохторо, олохпутугар киһи үөйбэтэх өттүттэн хомолто ааннаан киирэрэ баар суол, үгүспүт тугу гыныабы билбэккэ мунар-тэнэр кыһалҕата үөскүүр. Онно көмө, өйөбүл буоларга Чурапчыбыт киинигэр Карл Маркс аатынан уулусса 17 “б” нүмэрдээх аадырыска ритуальнай өнө араас көрүнүн толорорго сайаапка хомуйабыт:

- Хоруоп;
- Веноктар (сурук суруйуохха сөп);
- Бэйэбит эскиискитинэн, кээмэйгитинэн эргиир араас көрүннэрэ;
- Тимир бетонунан кутуллубут пааматынньыктар;
- Гранит матырыйаалтан билииккэлэр;
- Харайыы сизиргэр туһаныллар: хоруобу ииннэ түһэр быалар, манан, кыһыл, хара өннөөх сиидэс матырыйааллар;
- Сизрпэ уонна өтүөз бэлиэтэ;
- Бокуонньук хаартыскатын угар араама;
- Иини хаһыы;
- Мас остуолба (кириэс эмиэ буолуон сөп);
- Тас мас (тэбиэх);
- Бокуонньугу таһаарыыга массыына көрүллүөн сөп.

Ритуальнай өнөнү улууспут бары нэһиликтэригэр, бэйэбит массыынабытынан тиийэн онорорбутун биллэрэбит. Тэрилтэ бириэмэтэ болдьоҕо суох, түүннэри-күнүстэри үлэлиир. **Билсэр төлөпүүннүт: 89644284393.**

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА.**
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Тыа хаһаайыстыбата, экзнимик отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Элпизитири сакирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Кэрэспэдиэнтэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА.**
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ
Бырабытталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин
“Сахабэчээт” Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтин “Сана олох” хаһыат эрдээксийэтэ.
677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124
каб. төл.факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabecheat@
mail.ru. Российскай Федерация Россияна
СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр
регистрацияламьт нүөмэрэ – **ПИ №ТУ14-00559.**

Эрдээксийэ аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс уул., 26 “а”.
Төлөпүүннэрбит: эрдээктэр
– 41-332, отделлар – 41-265, 41-
358. E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, instagram: @
sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 14 (11767)

Кээмэй: 1,5 бэч. лист

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сурууар этилэр санаа редакция
позициятыгар мэдэби сөп түбэһэр
буолбатах. Суруука ыйыгылар чакчылар
кырдыаҕастарыгар этилэтингэни ааптар
түс бэчээтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиинэ: 16 ч 00 м. “Сахабэчээт” автономнай тэрилтэтин “Сана олох” хаһыат эрдээксийэтигэр 01.03.2021 с. офсетка бэчээттэннэ.
Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 “а”. Индекс: ПИ964. Хаһыат надизлэбэ ииктэ: оптуорунньука уонна бээтинсэҕэ тахсар.